

De toegankelijkheid van sport en sportaccommodaties

De stand van zaken van de toegankelijkheid voor mensen met een beperking

Robin Rauws & Caroline van Lindert

In deze factsheet onderzoeken we hoe beleidsmakers sport denken over de toegankelijkheid van sport en sportaccommodaties in hun gemeente. Ook kijken we naar wat er momenteel al gebeurt in Nederland om sport en sportaccommodaties toegankelijk te maken en te houden.

In 2016 ratificeerde Nederland het VN-verdrag Handicap. In de daaropvolgende jaren kwam er in nota's, wetgeving en het Sportakkoord meer aandacht voor de noodzaak om sportieve activiteiten voor Nederlanders met een beperking toegankelijk te maken. Maar nog lang niet alle sportaccommodaties in Nederland zijn toegankelijk voor hen.

In deze factsheet zien we dat het toegankelijk maken van sportaccommodaties gepaard gaat met de nodige uitdagingen. En dat nog niet alle gemeenten op de hoogte zijn van de (vooralsnog ontoereikende) bestaande wet- en regelgeving.

Neem voor meer informatie contact op met [Robin Rauws](#).

54%

van de gemeenten heeft beleidsdoelstellingen over de (fysieke) toegankelijkheid van sportaccommodaties.

78%

van de beleidsambtenaren sport ervaart één of meerdere belemmeringen bij het fysiek toegankelijk maken van sportaccommodaties.

27%

van de beleidsambtenaren Sport is niet bekend met het VN-verdrag Handicap of met 'handicap' in artikel 1 van de Grondwet.

39%

van de beleidsambtenaren Sport is ervan overtuigd dat sportaccommodaties in de eigen gemeente al (voldoende) fysiek toegankelijk zijn.

Wettelijk kader

Er is nog geen wettelijke verplichting om gebouwen (waaronder sportaccommodaties) toegankelijk te maken voor mensen met een beperking. Momenteel moeten alleen bepaalde vormen van nieuwbouw en het openbaar vervoer (gedeeltelijk) fysiek toegankelijk zijn. De hoop op een landelijk geldende wettelijke verplichting was gevestigd op de nieuwe NEN-norm. Maar deze is nog niet van kracht (zie **kader**). De uitgangspunten voor toegankelijkheid van accommodaties in het VN-verdrag Handicap zijn daarmee nog niet in Nederlandse wetgeving verankerd.

Ontwikkelingen in het veld

Toch werken verschillende partijen actief aan de toegankelijkheid van sportaccommodaties, onder andere vanuit het werkplan van het Sportakkoord:

- NOC*NSF werkt in samenwerking met de partners van het Sportakkoord aan toegankelijkheidsscans voor accommodaties van clubs. De scans moeten beheerders of exploitanten van sportaccommodaties ondersteunen en helpen om de BOSA¹ goed te benutten.
- Partners van het Sportakkoord committeren zich aan de Strategie 'Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030!' en werken samen met alle betrokken stakeholders om de Strategie te realiseren (Ministerie van VWS et al. , 2024, p. 7).

¹ Met de subsidieregeling *Stimulering bouw en onderhoud sportaccommodaties* (BOSA) kunnen amateursportorganisaties subsidie aanvragen voor bouw- en onderhoudskosten van sportaccommodaties en de aanschaf van sportmaterialen.

NEN 9120 Toegankelijkheid van Gebouwen

Met belanghebbende partijen heeft Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut (NEN) gewerkt aan een eenduidige norm voor de toegankelijkheid van gebouwen voor mensen met een beperking. Zo kunnen alle partijen, zoals architecten en vastgoedeigenaren, deze norm gebruiken. De norm, NEN 9120, is gebaseerd op een Europees equivalent (NEN, 12 april 2024).

Tot 15 juli dit jaar lag de norm publiekelijk ter inzage. Een definitieve uitspraak over de norm is er nog niet, maar over de toepassing van de norm zei verantwoordelijk minister Mona Keijzer in een reportage van [Nieuwsuur \(8 augustus 2024\)](#) alvast:

'Het is van belang om de bouwsector eerst de nodige ervaring op te laten doen met het vrijwillig toepassen van de NEN-norm, waarbij is uitgegaan van een periode van twee jaar.'

Hiermee handelt de Nederlandse staat niet in lijn met het VN-verdrag Handicap, en blijft bovendien onduidelijkheid bestaan voor de bouwsector en opdrachtgevers: is het wel of niet raadzaam om gebouwen toegankelijk te realiseren? Volgens Otwin van Dijk, voorzitter van de normcommissie Toegankelijkheid van Gebouwen, kan het niet verplicht stellen en nog niet invoeren van de norm ertoe leiden dat sommige architecten aanbestedingen verliezen omdat zij toegankelijkheid wel meenemen in het plan en de offerte. En daardoor meer geld vragen dan partijen die toegankelijkheid niet meenemen (Nieuwsuur (8 augustus 2024)). Dit zou een oneerlijk speelveld creëren en een perverse prikkel kunnen vormen om toegankelijkheid dan maar niet mee te nemen.

Wat is 'toegankelijkheid' volgens beleidsmedewerkers?

Veel verschillende definities

De 109 gemeenten geven samen 108 verschillende definities van een toegankelijke sportaccommodatie. Woorden die in de definities veel terugkomen, zijn 'iedereen' (44 keer) en 'alle [inwoners/mensen/burgers, etc.]' (22 keer). Veel van de gemeenten die deze woorden gebruiken in hun definitie, omschrijven een toegankelijke sportaccommodatie ongeveer als de volgende twee voorbeelden: 'Een sportaccommodatie waar iedereen gebruik van kan maken', of 'Een sportaccommodatie die toegankelijk is voor alle inwoners van de gemeente.'

Meer dan alleen de sportaccommodatie

De gemeenten hebben het niet alleen over de toegankelijkheid van de sportaccommodaties zelf, maar ook over die van de ruimte eromheen. 32 keer beschrijft een gemeente dat mensen bij de sportaccommodatie moeten kunnen komen (4 keer) of dat deze bereikbaar (28 keer) moet zijn. Vijf gemeenten gaan (ook) in op het sport- en beweegaanbod in de accommodatie: dit moet aansluiten op de behoefte van zoveel mogelijk inwoners, ongeacht een eventuele beperking of een laag inkomen. Eén gemeente noemt zelfs dat toegankelijkheid meer met het aanbod het beleid van een sportaanbieder te

maken heeft dan met de accommodatie.

Toegankelijke sportaccommodaties: voor wie?

82 gemeenten (75%) denken bij een toegankelijke sportaccommodatie als eerst aan de doelgroep 'mensen met een (fysieke) beperking' (afbeelding 1, volgende pagina). 22 van de 96 gemeenten (23%) die een tweede doelgroep noemen, denken aan ouderen. De meeste overige gemeenten noemen een groep met een bepaald type beperking, zoals verstandelijk (n=18) of visueel (n=11).

Doelgroep van toegankelijke sportaccommodatie in de praktijk

De groepen inwoners waar gemeenten zich met toegankelijke sportaccommodaties op richten, verschillen weinig van de groepen die gemeenten met toegankelijke accommodaties in verband brengen. In de praktijk richten de gemeenten zich, net als in theorie, namelijk vooral op mensen met een (fysieke) beperking (96%) en ouderen (76%). Ook mensen met een verstandelijke beperking (60%) en mensen met een laag inkomen (59%) behoren bij veel gemeenten tot de groepen inwoners voor wie toegankelijke sportaccommodaties bedoeld moeten zijn.

Beleids en regelingen voor toegankelijkheid

Meer dan de helft van de gemeenten heeft beleid

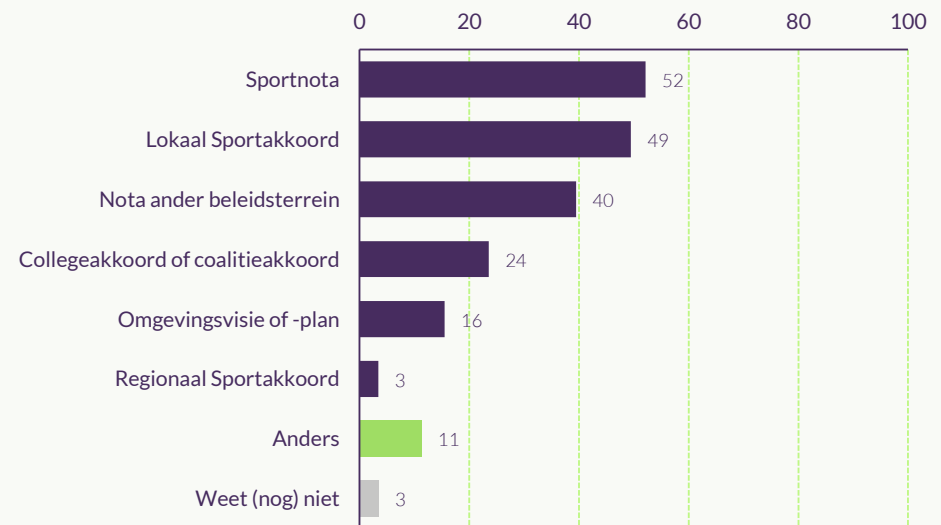
Iets meer dan de helft van de gemeenten (54%) heeft beleidsdoelstellingen over de toegankelijkheid van sportaccommodaties (niet in figuur). Maar ongeveer een kwart daarvan heeft dit beleid niet schriftelijk vastgelegd. Verder is een aantal gemeenten beleidsdoelstellingen aan het ontwikkelen (16%) of van plan dit te doen (13%). Slechts een handvol gemeenten (7%) heeft geen beleidsdoelstellingen en is niet van plan deze te ontwikkelen.

Vooral in sport- en andere nota's en lokaal sportakkoord

Gemeenten die beleidsdoelstellingen in een bepaald plan of bepaalde nota hebben vastgelegd of deze doelstellingen aan het ontwikkelen zijn, leggen deze in ongeveer de helft van de gevallen vast in hun sportnota (52%) of het lokale sportakkoord (49%) (figuur 1). Een groot deel van de gemeenten (40%) heeft de doelstellingen (ook) in een nota van een ander beleidsterrein vastgelegd. Bijvoorbeeld in de Lokale Inclusieagenda (LIA) die gemeenten verplicht op moeten stellen. Ook geeft een aantal gemeenten aan dat ze hun beleidsdoelstellingen hebben vastgelegd in accommodatiebeleid dat breder is dan sportaccommodaties alleen.

Figuur 1

Aandeel gemeenten dat beleidsdoelstellingen over toegankelijke sportaccommodaties in een bepaald(e) nota of plan heeft vastgelegd of van plan is dit te doen
(in procenten, n=57)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, mei 2024.
Bewerking: Mulier Instituut.

Gemeenten treffen al veel verschillende maatregelen

Gemeenten zetten veel verschillende maatregelen in om sport(accommodaties) toegankelijker te maken voor mensen met een beperking (**figuur 2**). Ze doen dit vooral door mogelijkheden te bieden om financiële drempels te verlagen voor sporters met een beperking (94%; vooral kleinere, minder stedelijke gemeenten). Ook wijzen veel gemeenten (80%, vooral grotere, (zeer) sterk stedelijke gemeenten) sportaanbieders op externe subsidies, zoals de BOSA.

Andere maatregelen die relatief veel gemeenten nemen, zijn passend sport- en beweegaanbod stimuleren (73%), voldoende parkeerplaatsen realiseren voor mensen met een beperking (72%) en de bruikbaarheid van onder meer kleed- en doucheruimtes verbeteren (67%). Het gaat hierbij voornamelijk om grotere gemeenten met een hoge stedelijkheidsgraad.

Minder vaak genomen maatregelen

Minder vaak treffen gemeenten maatregelen om sportaccommodaties beter bereikbaar te maken met het openbaar vervoer (17%) of om subsidieregelingen voor het toegankelijk(er) maken van sportaccommodaties te verbeteren (17%). Het zijn meestal de kleinere en minder stedelijke gemeenten die deze maatregelen niet treffen.

Overigens geven diverse beleidsmedewerkers sport aan niet te weten of hun gemeente bepaalde maatregelen treft. Bijvoorbeeld vervoer regelen van en naar een sportaccommodatie in de gemeente (33%), de informatie op locatie verbeteren (32%) of de uitgangelijkheid verbeteren (zodat iedereen in geval van nood de accommodatie uit kan; 30%).

Andere maatregelen voor toegankelijkheid

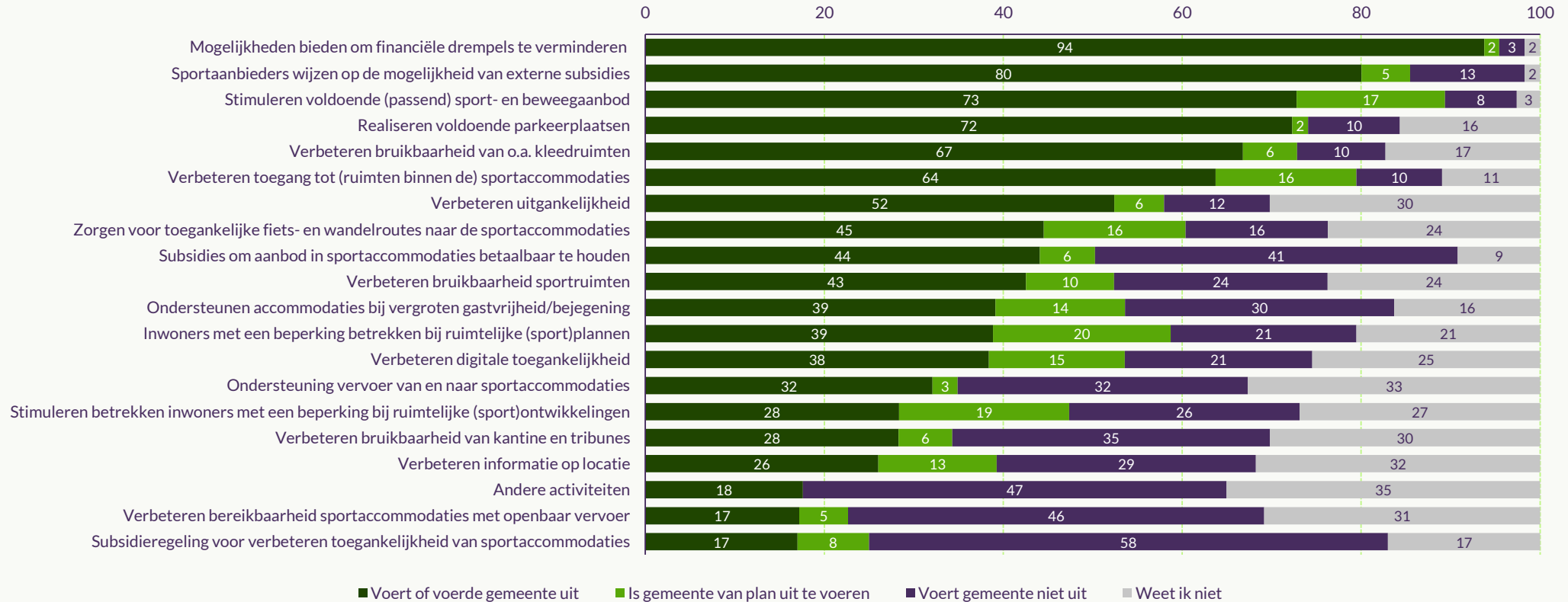
Ongeveer een op de vier gemeenten (23%, het merendeel relatief groot en (zeer) sterk stedelijk) onderneemt nog andere acties om sport(accommodaties) toegankelijk te maken. Bijvoorbeeld initiatieven om de (sociale) veiligheid te waarborgen bij sportverenigingen in de gemeente, om statushouders op een laagdrempelige manier mee te laten doen aan sport- en beweegactiviteiten, of om het voor inwoners met een laag inkomen of lage SES makkelijker te maken in de gemeente te sporten of te bewegen.

40 procent van de beleidsmedewerkers sport geeft aan dat hun gemeente geen andere maatregelen te treft om sport(accommodaties) voor inwoners (ongeacht achtergrond) toegankelijk(er) te maken. Vooral onder kleine, matig stedelijke gemeenten is dit aandeel hoog (58-62%).

Figuur 2

Aandeel gemeenten dat een bepaalde maatregel treft (of trof) om sport(accommodaties) toegankelijk(er) te maken voor mensen met een beperking

(in procenten, n=109)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, mei 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

Belemmeringen voor toegankelijke sportaccommodaties

Veel gemeenten ervaren belemmeringen

Het merendeel van de beleidsambtenaren sport (78%) ervaart een of meerdere belemmeringen bij het fysiek toegankelijk(er) maken van sportaccommodaties in de gemeente. Belemmeringen zijn vooral een gebrek aan middelen (47%) en een gebrek aan tijd (36%). Hierbij gaat het dan met name om kleinere landelijke gemeenten. Dat het lastig is om ervaringsdeskundigen te betrekken (8%) of dat er onvoldoende kennis is (14%) zijn minder vaak genoemde belemmeringen, ook onder de kleinere, minder stedelijke gemeenten. Maar dit wil niet zeggen dat de overige gemeenten moeiteloos ervaringsdeskundigen betrekken of over alle noodzakelijke kennis beschikken.

Enkele beleidsambtenaren ervaren nog andere belemmeringen. Zo stelt een van hen dat er '*[o]nvoldoende vraag [is] vanuit inwoners*', dat er '*geen klachten/wensen binnen[komen] vanuit de specifieke groepen*' of dat het simpelweg niet op de agenda staat. Verder loopt een beleidsambtenaar ertegenaan dat er geen (landelijke) eenduidige en verplichte normen zijn voor de toegankelijkheid van gebouwen. Bij enkele gemeenten én de landelijke overheid lijkt het dus nog te ontbreken aan urgentiebesef of prioriteit. Dit kan voor ambtenaren of politici die graag met toegankelijkheid aan de slag willen ook een belemmering vormen.

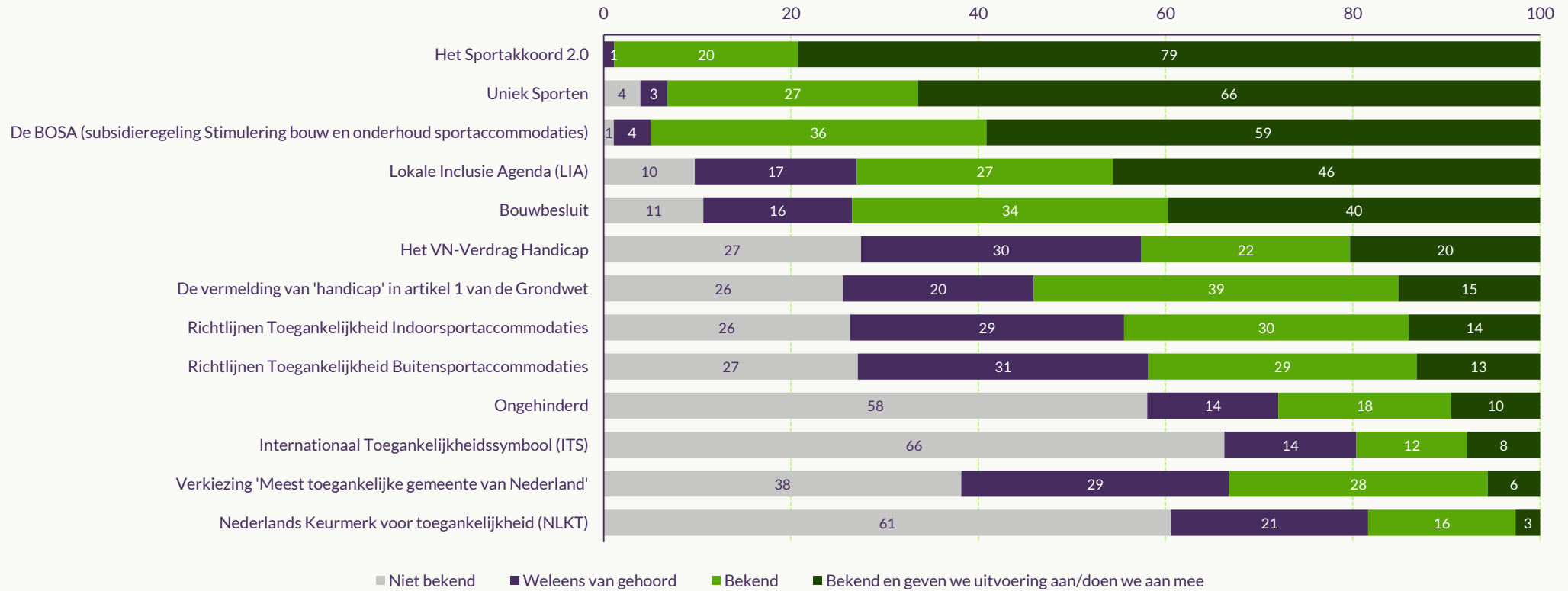
Beleidsambtenaren sport niet altijd bekend met wet- en regelgeving

Met het merendeel van wat er al aan landelijke wet- en regelgeving en beleid bestaat, zijn beleidsambtenaren over het algemeen bekend: het Sportakkoord (20% is er alleen mee bekend, 79% geeft er ook uitvoering aan), Uniek Sporten (27% kent het alleen, 66% is aangesloten) en de BOSA (36% kent deze regeling alleen, 59% benut deze) (**figuur 3**).

Minder dan de helft van de gemeenten geeft uitvoering aan de Lokale Inclusie Agenda (LIA; 46%) of handhaaft het Bouwbesluit (40%), terwijl beide landelijk verplicht zijn. Ook zijn veel gemeenten niet bekend met het VN-verdrag Handicap (27%), 'handicap' in artikel 1 van de Grondwet (26%), toegankelijkheidsrichtlijnen, -keurmerken en -symbolen (26-66%), en de landelijk opererende instantie Ongehinderd (58%).

Deze onbekendheid met de wet- en regelgeving voor toegankelijkheid lijkt in eerste instantie opvallend. Maar beleidsambtenaren sport houden zich meestal meer bezig met de organisatorische dan met de ruimtelijke kant van sport. Collega's van het ruimtelijk domein zijn vermoedelijk beter bekend met de bovenstaande richtlijnen. Kennis over toegankelijkheid is dus niet per definitie afwezig bij gemeenten.

Figuur 3
Aandeel gemeenten dat bepaalde wet- of regelgeving kent en/of hanteert
 (in procenten, n=109)

Bron: Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), VSG-panel, mei 2024. Bewerking: Mulier Instituut.

Mening gemeenteambtenaren over eigen rol verdeeld

We vroegen beleidsambtenaren ook naar hun visie op hun eigen rol in het toegankelijk maken van sportaccommodaties in de gemeente. Ze geven aan:

- zich vooral te richten op gemeentelijke accommodaties (67%);
- te vinden dat er weinig vraag is naar toegankelijke sportaccommodaties voor mensen met een beperking in hun gemeente (34%);
- nooit klachten te ontvangen over de toegankelijkheid van sportaccommodaties (45%);
- het ondoenlijk te vinden alle sportaccommodaties in de gemeente toegankelijk te maken (33%).
- ervan overtuigd te zijn dat de sportaccommodaties al (voldoende) toegankelijk zijn (bijna 40%).

Tegelijk vindt 70 procent het wél te verantwoorden om voor een relatief klein deel van de inwoners maatregelen te treffen om ze toegang te geven tot sportaccommodaties en sportaanbod. En geeft meer dan de helft (54%) aan zich verantwoordelijk te voelen voor toegankelijke sportaccommodaties in de gemeente. Daarnaast:

- vindt 29 procent van de beleidsambtenaren **niet** dat het ondoenlijk is om alle sportaccommodaties toegankelijk te maken;
- is 27 procent het er **niet** mee eens dat er weinig vraag zou zijn naar

toegankelijke sportaccommodaties in de gemeente;

- vindt 47 procent **niet** dat er onduidelijkheid bestaat over wie verantwoordelijk is voor het waarborgen van de toegankelijkheid van sportaccommodaties.

De beleidsambtenaren sport zijn dus verdeeld wanneer het gaat om hun overtuigingen over de rol van gemeenten in het toegankelijk maken van sportaccommodaties voor inwoners met een beperking.

Zicht op toegankelijkheid

Ruim een derde van beleidsambtenaren sport (35%) heeft geen zicht op de mate waarin gemeentelijke sportaccommodaties toegankelijk zijn voor inwoners met een beperking (niet in figuur). Beleidsambtenaren van gemeenten met relatief weinig inwoners (<25.000) hebben hier het vaakst geen zicht op (47%).

Van de beleidsambtenaren sport die er wel zicht op hebben of houden, doet 21 procent dit door een sportaccommodatie te laten schouwen door inwoners met een beperking, of door een externe partij een meting en keuring uit te laten voeren (19%). 10 procent van de gemeenten houdt dit toezicht met een meldpunt voor klachten over de toegankelijkheid van sportaccommodaties in de gemeente.

Conclusie en aanbevelingen

De intentie is er, de uitvoering laat nog op zich wachten

Iets meer dan de helft van de gemeenten heeft beleid over de toegankelijkheid van sportaccommodaties (54%). Hierin richten ze zich vooral op mensen met een beperking. De meerderheid van de gemeenten treft al maatregelen om de toegankelijkheid van sportaccommodaties te verbeteren.

Maar beleidsambtenaren sport blijken niet altijd op de hoogte van bestaande wet- en regelgeving. En de meerderheid (78%) ervaart belemmeringen bij het toegankelijk maken van sportaccommodaties. Daarbij gaat het onder meer om een gebrek aan middelen, tijd, urgentie en handvatten vanuit landelijke wetten en normen.

Aanbevelingen voor gemeenten

Op basis van de resultaten raden wij gemeenten aan:

- Leg doelstellingen over de toegankelijkheid (van sport) voor mensen met een beperking vast in beleid en uitvoeringsplannen, in afstemming met de doelgroep.

- Werk intern met verschillende beleidsdomeinen samen aan het toegankelijk maken van (sport)accommodaties in de gemeente. Zo kun je de kennis en expertise bundelen.
- Monitor de voortgang, zodat duidelijk is welke accommodaties toegankelijk zijn en welke niet, en hoe ver de gemeente al is om haar accommodaties toegankelijk te maken.

Aanbevelingen voor het Rijk

Het Rijk raden we aan:

- Stel een landelijk verplichte norm vast, om zo te waarborgen dat accommodaties toegankelijk worden gebouwd en verbouwd.
- Voorzie gemeenten van de nodige middelen om sport toegankelijk te kunnen maken voor inwoners met een beperking.

Lees hoofdstuk 6 in het [Jaarrapport ruimte voor sport en bewegen](#) voor meer informatie. Zie ook nog de voortgangsrapportage van de strategie [Sporten voor mensen met een handicap is vanzelfsprekend in 2030](#).

Verantwoording en bronnen

Onderzoek via het VSG-panel

In de periode mei-juni 2024 hebben we elf vragen voorgelegd aan een panel van beleidsambtenaren sport die zich vanuit een lokale overheid inzetten om sporten en bewegen te faciliteren (VSG-panel). Hiermee hoopten we meer inzicht te krijgen in de bewustwording rondom de noodzaak van toegankelijke sportaccommodaties. En in de mate waarin lokale overheden bezig zijn met toegankelijkheid en al toegankelijke sportaccommodaties hebben.

Respons

109 gemeenten (32% van alle gemeenten) hebben de vragenlijst ingevuld. Hierbij gaat het voor ongeveer de helft (n=53) om niet- tot weinig stedelijke gemeenten, en voor ongeveer een derde om (zeer) sterk stedelijke gemeenten (n=35). Om de gemeenten een betere afspiegeling te laten zijn van alle gemeenten in Nederland, hebben we de steekproef van 109 gemeenten gewogen naar stedelijkheid in vijf categorieën (Mulier Instituut/VSG, 2024).

Geraadpleegde bronnen

Mulier Instituut/Vereniging Sport en Gemeenten [VSG] (2024).

VSG-panel mei 2024 [niet-openbare dataset].

NEN (2024, 12 april).

[Norm Toegankelijkheid van Gebouwen ter commentaar.](#)

Nieuwsuur (2024, 8 augustus).

[Nieuwe landelijke norm om gebouwen en bedrijven toegankelijker te maken.](#) NOS.

Ministerie van VWS, NOC*NSF, VNG/ VSG en Platform Ondernemende Sportaanbieders (2024).

[Werkplan Sportakkoord II: Van Hoofdlijnen naar uitvoering.](#)

Contact

Robin Rauws

r.rauws@mulierinstituut.nl

Caroline van Lindert

c.vanlindert@mulierinstituut.nl